

CUPRINS

I. VOCABULARUL

1. Vocabularul/lexicul limbii române	3
2. Cuvântul	4
3. Câmpul lexical	6
4. Mijloace interne de îmbogățire a vocabularului	6
5. Familia lexicală (Familia de cuvinte)	11
6. Sinonimele	11
7. Antonimele	13
8. Omonimele	13
9. Cuvintele polisemantice	14
10. Paronimele	15
11. Pleonasmul	15
12. Neologismele	15
13. Arhaismele	16
14. Regionalismele	16
15. Argoul	17
16. Jargonul	17

II. FONETICA

1. Sunetul	19
2. Vocala	19
3. Consoana	19
4. Semivocala	20
5. Diftongul	20
6. Triftongul	20
7. Hiatalul	21
8. Silaba	21
9. Reguli de despărțire a cuvintelor în silabe și la capăt de rând	22
10. Accentul	25

III. MORFOLOGIA

1. Substantivul	27
Numărul substantivului	28
Genul substantivului	29
Cazurile substantivului	30
Cuvinte cu rol de instrumente gramaticale	30
Substantivizarea unor părți de vorbire	35
2. Pronumele	36
Pronumele personal	37
Pronumele personal de politețe sau de reverență	39
Pronumele reflexiv	40
Pronumele și adjectivul posesiv	41
Pronumele și adjectivul pronominal demonstrativ	43
Pronumele și adjectivul pronominal nehotărât	45
Pronumele și adjectivul pronominal negativ	47
Pronumele și adjectivul pronominal interogativ	49
Pronumele și adjectivul pronominal relativ	50
Pronumele și adjectivul pronominal de întărire	51
3. Numeralul	53
4. Adjectivul	56
Gradele de comparație ale adjectivului	57
Modalități de formare a adjectivelor	59
5. Verbul	60
Conjugările verbului	61
Diateza	62
Modul	63
Funcția sintactică a verbelor	67
Verbele active pronominale	68
6. Adverbul	71
Gradele de comparație ale adverbului	72
Locuțiunea adverbială	73
7. Prepoziția	74
8. Conjunția	76
9. Interjecția	78

IV. SINTAXA

A. Sintaxa propoziției	81
1. Clasificarea propozițiilor	81
2. Părțile de propoziție (principale, secundare).....	82
a) Predicatul	82
b) Subiectul	85
c) Atributul.....	87
d) Complementul	91
Complementul direct.....	91
Complementul indirect	92
Complementul circumstanțial de loc	94
Complementul circumstanțial de timp	95
Complementul circumstanțial de mod	97
Complementul circumstanțial de cauză	98
Complementul circumstanțial de scop	99
B. Sintaxa frazei	100
1. Noțiuni de sintaxă a frazei.....	100
2. Propoziții subordonate	103
Propoziția subordonată predicativă	103
Propoziția subordonată subiectivă	105
Propoziția subordonată atributivă	109
Propoziția subordonată completivă directă	112
Propoziția subordonată completivă indirectă	115
Subordonata circumstanțială de loc	118
Subordonata circumstanțială de timp	120
Subordonata circumstanțială de mod	122
Subordonata circumstanțială de cauză	123
Subordonata circumstanțială de scop sau finală.....	125
Subordonata circumstanțială condițională	127
Subordonata circumstanțială concesivă	128
Subordonata circumstanțială consecutivă	130
Bibliografie	133

III. MORFOLOGIA

Morfologia studiază:

- ✓ cuvântul ca unitate gramaticală (aparținând părților de vorbire);
- ✓ modificările formale ale cuvintelor, în funcție de categoriile gramaticale: *gen, număr; caz, determinare* (prin articulare), *grad de comparație, persoană, diateză, mod, timp*.

1. Substantivul

➤ este partea de vorbire flexibilă care **denumeste obiecte** (ființe, lucruri, fenomene, însușiri, acțiuni, stări sufletești ș.a.);

- are categorii gramaticale specifice: *gen, număr; caz;*
- se poate număra: *un om – doi oameni;*
- poate avea un determinant: ***acest om; om înalt.***

• Felul substantivului:

- A ✓ ***comun*** (*băiat, stradă, oraș, vânt, munte, țară*);
- ✓ ***propriu*** (*Doru, Strada Armoniei, București, Dâmbovița, Carpați, România*).
- B ✓ ***simplu*** (*floare, localitate, județ, munte, râu*);
- ✓ ***compus*** (*gura-leului, Alba Iulia, Caraș-Severin, Piatra Craiului, Crișul Negru*).

Numărul substantivului

➤ Este o categorie gramaticală care exprimă ideea de *cantitate* (unul – mai mulți).

✓ numărul singular: *prieten, casă, animal*;

✓ numărul plural: *prieteni, case, animale*.

• **Desinența** este sunetul sau grupul de sunete de la sfârșitul substantivului, prin care se *indică numărul* acestuia.

Exemple: *elev – elevi; basma – basmale; cuier – cuiere* ș.a.

• Substantivele se pot număra: *un-doi, o-două, un-două*.

• **Substantivele colective** au formă de singular și sens de plural.

Exemple: *stol, ceată, grupă, echipă* ș.a.

✓ unele substantive colective se pot forma prin derivare cu sufixele: *-ime, -iș, -et, -iște, -ărie* (*școlărime, aluniș, brădet, porumbiște, rufărie, pepenărie*).

• **Substantivele defective de plural** au numai formă de singular:

✓ alimente: *miere, unt, untdelemn* ș.a.;

✓ materii: *aur, argint, fier* ș.a.;

✓ însușiri morale: *cinste, onoare, omenie* ș.a.;

✓ sporturi: *fotbal, volei* ș.a.;

✓ epoci istorice: *feudalism, capitalism* ș.a.;

✓ religii: *creștinism, catolicism* ș.a.

• **Substantivele defective de singular** au numai formă de plural:

✓ alimente – *icre*;

✓ părți ale corpului – *șale*;

✓ pluralități – *aplauze, urale*.

• Unele substantive au două forme de plural, care permit diferențierea ca sens:

Exemple: bandă – benzi, *corn* – coarne,
– bande; – cornuri.

Genul substantivului

➤ Categorie gramaticală care marchează prin desinențe ideea de **animate** (sex bărbătesc și femeiesc) și de **inanimate**;

• genul se determină prin numărare:

✓ **masculin**: un-doi: *un* cal (gâscan, curcan) – *doi* cai (gâscani, curcani);

✓ **feminin**: o-două: *o* iapă (gâscă, curcă) – *două* iepe (gâște, curci);

✓ **neutru**: un-două: *un* tablou (album) – *două* tablouri (albume).

• **Substantivele mobile** – desemnează animate al căror gen gramatical corespunde cu cel natural:

- substantive cu radical diferit: *băiat/fată, cal/iapă*;

- substantive cu același radical, diferențiate prin sufixe

moționale:

✓ masculine: *gâscă/gâscan, vulpe/vulpoi*;

✓ feminine: *avocat/avocată, român/româncă, doctor/doctoriță, profesor/profesoară, împărat/împărăteasă, leu/leoaică*;

- substantive derivate cu sufixe diferite: *nepoțel/nepoțică*.

• **Substantivele epicene** – denumesc nediferențiat animate de ambele sexe:

- nume de animate de ambele sexe, încadrate la genul masculin: *făt, părinte, rector, mistreț, hipopotam, pescăruș, păianjen*;

- nume de animate de ambele sexe, încadrate la genul feminin: *persoană, rudă, victimă, balenă, ciocârlie, albină, furnică*;

- nume de animate de ambele sexe, încadrate la genul neutru: *star, vip, animal*.

Cazurile substantivului

➤ **Cazul:** forma luată de substantiv pentru a exprima raporturile și funcțiile sintactice ale acestuia în cadrul enunțului;

✓ sunt cinci cazuri: **nominativ** (N), **acuzativ** (A), **dativ** (D), **genitiv** (G), **vocativ** (V);

✓ modificarea formei substantivului după **număr, gen și caz** se numește **declinare**.

Cuvinte cu rol de instrumente gramaticale care determină sau însoțesc substantivul în declinare

• Articolul

• Arată în ce măsură obiectul denumit de substantiv este cunoscut vorbitorilor.

1) Articolul hotărât	2) Articolul nehotărât
• arată că obiectul denumit de substantiv este cunoscut:	• arată că obiectul denumit de substantiv este mai puțin cunoscut:

genul	nr.	art. hot.	Exemple	genul	nr.	art. nehot.	Exemple
masc. neutru	sg	-l -le	<i>băiatul, blocul, fratele, numele</i>	masc. neutru	sg	un	<i>un băiat, un frate, un bloc, un nume</i>
masc.	pl	-i	<i>băieții, frații</i>	fem.	sg	o	<i>o fată</i>
fem.	pl	-a	<i>fata</i>	masc. fem. neutru	pl	niște	<i>niște băieți (frați) niște fete niște blocuri (nume)</i>
fem. neutru	pl	-le	<i>fetele, numele</i>				

Pe **băiatul** acesta
l-am mai văzut.

Pe stradă trece **un** băiat.

3) Articolul posesiv-genitival

Ajută la:

- formarea cazului genitiv;
- ✓ articole genitivale: **al, a, ai, ale**.

Exemple: (caiet) **al** elevului; (carte) **a** elevei; (elevi) **ai** școlii; (rochii) **ale** fetelor.

• formarea **pronumelui posesiv** (**al** său, **a** sa, **ai** noștri, **ai** voștri).

4) Articolul demonstrativ-adjectival

Ajută la:

• legarea substantivului de determinantul acestuia (adjectiv).

✓ Forme ale articolului adjectival:

N. – A. → **cel, cea, cei, cele**;

D. – G. → **celui, celei, celor**.

Exemple: mărul **cel** roșu; mărului **celui** roșu; merelor **celor** roșii.

• Prepozițiile

➤ Însoțesc substantive în cazurile: **acuzativ, dativ, genitiv**.

a) Prepoziții specifice cazului **ACUZATIV**:

✓ **simple:** *cu, de, din, după, în, între, la, până, pe* ș.a.

✓ **compuse:** *despre, de la, de pe, de lângă, de pe la* ș.a.

b) Prepoziții care cer cazul **DATIV**:

✓ *asemenea, conform, contrar, datorită, grație, potrivit, mulțumită* ș.a.

Exemple: Am acționat **conform** (contrar, potrivit) planului.

IV. SINTAXA

A. Sintaxa propoziției

- ✓ Propoziția este un enunț cu un singur predicat.

1. Clasificarea propozițiilor

a) Felul propozițiilor după alcătuire:

- ✓ *simplă*: S + P sau P + S → *Ceasul bate – Bate ceasul.*
- ✓ *dezvoltată*: S + P + cel puțin o parte secundară de propoziție (atribut sau complement).

b) Felul propozițiilor după aspect:

- ✓ *afirmativă* – cu predicatul (sau altă parte de propoziție) la forma afirmativă.

Exemplu: Dorina *descoperă* frumusețea textului.

- ✓ *negativă* – cu predicatul sau altă parte de propoziție la forma negativă.

Exemple: Dorina *nu descoperă* frumusețea textului.

Radu *nu a citit niciun text* literar.

c) Felul propozițiilor după scopul comunicării:

✓ **enunțiativă**: oferă o informație (*Dinu călătorește.*).

Enunțiativa poate fi:

- **propriu-zisă** – exprimă un fapt real, având ca predicat un verb la modul **indicativ** (*Ileana a cumpărat un buchet de flori.*);

- **optativă** – exprimă o dorință/opțiune și se construiește cu un verb la modul **condițional-optativ** (*Adrian ar zbură cu avionul.*);

- **imperativă** – exprimă o poruncă, un îndemn, o rugămintă și are ca predicat un verb la modul imperativ (*Scrie tema!*).

✓ **interogativă**: este propoziția care cere o informație.

Propoziția interogativă poate fi:

- **optativă**: cere o informație în legătură cu o dorință; se construiește cu un verb la modul condițional-optativ sau la conjunctiv (*Ai dori o prăjitură?; Să am o prăjitură, m-aș bucura.*);

- propozițiile afirmative și interogative pot fi: **exclamative** sau **neexclamative**.

Exemple: *Citește mai mult!* (enunțiativă exclamativă)

Citiți textul din manual. (enunțiativă neexclamativă)

Ai citit textul din manual? (interogativă neexclamativă)

De ce nu citești niciodată textul, cu atenție?!
(interogativă exclamativă)

2. Părțile de propoziție (principale, secundare)

a) Predicatul

➤ Este partea principală de propoziție care arată **ce face, cine este, ce este sau cum este** subiectul;

➤ predicatul este în relație de **interdependență** cu **subiectul**.

• **Felul predicatului:**

• **predicat verbal** exprimat prin:

✓ verb la mod personal (la toate cele trei diateze);

Exemple: Maria **mi-a povestit** despre sora ei.

Sora ei **este îngrijită** de frații mai mari.

Maria **se gândește** permanent la sora ei mai mică.

Sora ei **este** în casă.

✓ locuțiune verbală (*Mi-am adus aminte de sora mea.*);

✓ adverbe și locuțiuni adverbiale predicative, urmate de *că, să* (*Firește¹/ că vine.²/ Fără discuție¹/ că vine.²/*);

✓ interjecții predicative (*Iată o faptă frumoasă!*; *Iepurele zdup! în tușiș.*)

✓ Într-o înlănțuire de propoziții, predicatul unei propoziții poate fi subînțeles.

Exemplu: Mihai **se joacă** în curte¹, iar sora lui, în casă.²/

În propoziția 2, predicatul este subînțeles: *se joacă.*

• **predicatul nominal**

✓ este alcătuit din *verb copulativ + nume predicativ.*

Verbul copulativ – are funcția de a lega numele predicativ de subiect și de a stabili relația de echivalență (interdependență) între subiect (S) și predicat sau numele predicativ.

• nu are sens; este un instrument gramatical.

Exemple: • **a fi** (când nu are sensul de *a exista, a se afla*):

Ana este prietenoasă.

- **a deveni:**

Ionel **a devenit** campion la înot.

- alte verbe predicative, care pot deveni copulative:

✓ **a însemna:** Învățătura **înseamnă** un viitor liniștit.

✓ **a ajunge:** Ea **a ajuns** artistă.

✓ **a rămâne:** Întâlnirea **a rămas** valabilă.

✓ **a ieși:** Noi **vom ieși** profesori.

✓ **a se face:** Ștefan **s-a făcut** muzician.

✓ **a părea:** Adrian **pare** răcit.

Numele predicativ: exprimă o calitate a subiectului.

Poate fi:

✓ **simplu:** Ochii mamei **sunt blânzi**.

✓ **multiplu:** Acest artist **este expresiv și inteligent**.

- Numele predicativ se poate exprima prin:

✓ adjectiv în cazul nominativ:

- adj. propriu-zis: Florina este **cea mai talentată**.

- adj. provenit din verb la participiu sau la gerunziu:

Cerul este **înnorat**.; Fața ei părea **râzândă**.

✓ locuțiune adjectivală: El părea un **om de geniu**.

✓ substantiv în cazul:

- **nominativ:** Dorinel este **fratele** tău?

- **acuzativ cu prepoziție:** Drapelul este **de mătase**.

- **dativ cerut de prepoziție:** A ajuns **asemenea părinților**.

- **genitiv cerut de prepoziție:** Ecologiștii sunt **contra braconajului**.

✓ locuțiune substantivală: Prietenia noastră a rămas o frumoasă **aducere aminte**.

✓ pronume în cazul:

- **nominativ:** Profesoara mea a rămas **aceeași**.

- **acuzativ cu prepoziție:** Fructele sunt **de la ei**.